

Hugo-Pelle trakterar mungigan.

Eskilstuna-spelman virtuos på mungiga

Talar man om filaren Hugo Pettersson i Eskilstuna, vet kanske alla så många vem man menar. Säger man däremot Hugo-Pelle, är det en annan sak. Det är ett välkänt namn både i Sörmland och i Västmanland, inte bara i spelmanskretsar — men mest där. Det är eftersom det är i egenskap av spelman Hugo Pettersson, som Hugo-Pelle, gjort både sig själv och sitt "alias" kända. I år firar han sin 25-års-jubileum med sin kära fela, som dock inte är hans enda instrument han trakterar. Mungigan — ett fint speltyg för mungigan anor — har i Hugo-Pelle en av sina få kvarvarande...

(Forts. på 9:e sid.)

25-årsjubileet hanter sig till Hugo-Pelles start på allvar som spelman vilken skedde genom att han sökte och vann inträde i Sörmlands spelmansförbund. Men ägt dessförinnan hade musiken varit hans favorit-hobby. Alltsedan barnåldern har han spelat gitarr, och han har varit med i många spel. Så mycket av allmogelåtar som det inte i början, men dem som har gått in för helt under de senaste 25 åren. Resultatet är rang, och värdigt av riksspelen och till resultatet får väl räknas ett 60-tal egenhändigt komposerade låtar och sist inte minst glädjen av att som boy, som inte bara sätter sig på tillvaror utan blivit ett...

Om fiolen blev Hugo-Pelles stora intresse för 25 år sedan, så har mungigan kommit in i bilden först senare år, alltså han fått tidigare kontakt med den allmogemusiken. Instrumentet gäller för att vara mycket

svårspelat. Till utförandet är det mycket enkelt: en epålettformigt böjd järnbygel med en tunga, som man knäpper på med fingret, medan instrumentet hålles i munnen. Tonläget varierar medelst olika spänning av halsmuskulaturen. Instrumentet lär ha utbildats i Bortre Indien någon gång i en grå forntid och var mycket populärt i Sverige på 1700-talet. Nu finns det inte många som kan få fram en melodi på den enkla järnbygeln, men Hugo-Pelle kan spela på den så att det spritter i benen på åhöraren.

Hugo-Pelle är spelman av den gamla stammen och hyser inte någon överhövan stor respekt för noter, lärda musiktermer och teoretiserande. Man skall spela äkta och ursprungligt som våra förfäder gjorde, dem vi fått det folkliga muskarvet ifrån, menar han. Självt har han lärt sig

alla sina instrument på egen hand och var spelman i 20 år, erövrade riksspelmansvärdigheten och tog första pris i en låttävling, innan han först i 60-årsaldern började lära sig noterna.

— Jag tror det ligger en fara i att allmogemusiken blir alltför överarbetad, säger han. Det äkta och naturliga i den kan lätt försvinna, vilket man sett många prov på, när alltför kammarmusik-inriktade förstäsiggpåare börjat arrangera och stuva om de gamla allmogelåtarna, så att de förlorat sin ursprungliga karaktär. Jag går till och med så långt, att jag tror att för mycken musikkärlighet kan vara till direkt skada för en allmogespelman, säger Hugo-Pelle. Det kan bli slaveri under noterna och termerna. Lika tokigt är det med de stora anhopningarna av spelmän vid laguppställningarna. De gamla låtarna spelades på sin tid av ett par, högst tre spelmän. Att dra ihop skaror på kanske 100-talet man, som spelar på en gång, kan aldrig vara riktigt. Låtarna kräver ett individuellt framförande, massuppståden är ett rent horribelt påhitt. Förresten kan det då också komma med många blindpipor, som inte deltar för musikens skull utan mera för nöjet att få gå omkring och stoltsera i skinnbyxor.

Att Hugo-Pelle firar 25-årsjubileum med felan vid fyllda 65 år måste innebära, att han var ganska till åren kommen, när han började. Det stämmer i vad som gäller fiolspelmanen, men annars insöp han musiken nära nog med modersmjölken. Fadern, som var fodermarsk vid dåvarande Nya bryggeriaktiebolaget i Eskilstuna, var också skicklig fiolspelman. För sonen Hugo låg gitarren närmare till hands, och han lärde sig snart traktera den med stor säkerhet. Noter var det aldrig fråga om. Hugo-Pelle var då liksom nu en gehörspelare av Guds nåde, utrustad med ett enastående sinne för att lära sig melodier. Han spelade i flera kapell i Eskilstuna, bland dem Glada fyran, ett välkänt eskilstunakapell på 1920-talet.

— Det var en ren tillfällighet att jag vid 36 års ålder övergick till fiolen, berättar Hugo-Pelle. Jag bodde i Stockholm då och köpte av en kamrat en fiol för det facila priset av 7 kr. På den lärde jag mig spela utan hjälp,

och snart var jag fångad av det nya instrumentet och dess större möjligheter.

— Den kände Östgötaspelmanen Josef Alm från Norrköping väckte mitt intresse för allmogemusiken, och det dröjde inte länge förrän jag älskade de gamla folkliga låtarna, en kärlek som bara tilltagit med åren. 1932 blev jag allmogespelman på allvar. Det var det året jag gick in i Sörmlands spelmansförbund.

Efter sex år som spelman tog Hugo-Pelle Zornmärket i brons, och 1945 erövrade han riksspelmansvärdigheten genom att vid en spelmansstämma på Stenhammar ta Zornmärket i silver. Samma år tilldelades han första pris i en låttävling. Segerlåten hette Dans i lägerhyddan, och för den fick han en förnämlig Ekstrands-fiol, som alltför är Hugo-Pelles käraste klenod. "Utmärkta egna låtar och bra spel", så lydde professor Sven Kjellströms utlåtande om den nyvordne riksspelmannen.

Hugo-Pelles krafter räcker till för två landskaps spelmansförbund. Också Västmanlands spelmansförbund har nämligen i honom en varm tillskyndare. Han var med och bildade det 1950 och gör alltsedan dess täta resor till Västerås, där det livaktiga Västerås spelmansgille räknar honom som framstående medlem.

Hugo-Pelle intresserar sig också så för annat som är gammalt och fornt. Med sin bandinspelare tar han upp gamla historier om skrock och skrömt och spelar in låtar. Hans dröm är att få tillfälle att ta upp inspelningar av gamla spelmän och deras melodier. Han tecknar också upp historier om och av sörmländska original.

Men främst bland hans intressen står folkmusiken, och främst bland det han själv åstadkommit på området sätter han sin komposition Till Granhammars minne. Den gjorde han till minnet av museitjänstemannen Ernst Granhammar, initiativtagaren till bildandet av spelmansförbunden. Han ligger begravnen på Floda kyrkogård, och vid avtäckningen av minnesstenen över honom var en av huvudpunkterna framförandet av den av Hugo Pettersson komponerade högtidsmarschen.

Aldo